תפלת השחר פרק רביעי ברכות כז.

היינו רבנן אלא מאי [ו]עד ולא עד בכלל אימא סיפא ושל מוספין כל היום ר' יהודה אומר עד שבע שעות ותניא [ז]היו לפניו שתי תפלות אחת של מוסף ואחת של מנחה מתפלל של מנחה ואחר כך של מוסף שזו תדירה וזו אינה תדירה רבי יהודה אומר מתפלל של מוסף ואחר כך של מנחה שזו עוברת וזו אינה עוברת אי אמרת בשלמא עד ועד בכלל היינו דמשכחת להו שתי תפלות בהדי הדדי אלא אי אמרת עד ולא עד בכלל היכי משכחת להו שתי תפלות בהדי הדדי כיון דאתיא לה של מנחה אולא לה של מוספין אלא מאי אימא בין רבי יהודה בכלל קשיא רישא מאי אימא בין רבי יהודה לרבנן מי סברת דהאי פלג מנחה פלג אחרונה קאמר פלג ראשונה קאמר והכי קאמר אימת נפיק פלג ראשונה ועייל פלג אחרונה מכי נפקי ר"א שעות חסר רביע אמר רב נחמן אף אנן נמי תנינא [ח]רבי יהודה בן בבא העיד חמשה דברים [א]שממאנין את [ב]הקטנה ושמשיאין [ג]את האשה על פי עד אחד ועל [ד]תרנגול שנסקל בירושלים על שהרג את הנפש ועל [ה]יין בן ארבעים יום שנתנסך על גבי המזבח [ט]ועל [ו]תמיד של שחר שקרב בארבע שעות ש"מ [ז]עד ועד בכלל ש"מ אמר רב כהנא [ח]הלכה כרבי יהודה הואיל [ט]ותנן בבחירתא כוותיה: ועל תמיד של שחר שקרב בארבע שעות: מאן תנא להא [י]דתנן [יא]וחם השמש ונמס בארבע שעות אתה אומר בארבע שעות או אינו אלא בשש שעות כשהוא אומר [ב]כחום היום הרי שש שעות אמור הא מה אני מקיים וחם השמש ונמס בארבע שעות מני לא רבי יהודה ולא רבנן אי רבי יהודה עד ארבע שעות נמי צפרא הוא אי רבנן עד חצות נמי צפרא הוא אי בעית אימא רבי יהודה אי בעית אימא רבנן אי בעית אימא רבנן אמר קרא בבקר בבקר חלקהו לשני בקרים ואי בעית אימא רבי יהודה האי בקר יתירא להקדים לו שעה אחת דכולא עלמא מיהא וחם השמש ונמס בארבע שעות מאי משמע אמר רבי אחא בר יעקב אמר קרא וחם השמש ונמס איזו היא שעה שהשמש חם והצל צונן הוי אומר בארבע שעות: תפלת המנחה עד הערב וכו': אמר ליה רב חסדא לרב יצחק התם אמר רב כהנא הלכה כרבי יהודה הואיל ותנן בבחירתא כוותיה הכא מאי אישתיק ולא אמר ליה ולא מידי אמר רב חסדא נחזי אנן מדרב מצלי של שבת בערב שבת מבעוד יום ש"מ הלכה כרבי יהודה אדרבה מדרב הונא ורבנן לא הוו מצלו עד אורתא שמע מינה אין הלכה כרבי יהודה השתא דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר [יב]דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד רב איקלע לבי גניבא וצלי של שבת בערב שבת והוה מצלי רבי ירמיה בר אבא [יג]לאחוריה דרב וסיים רב ולא פסקיה לצלותיה דרבי ירמיה שמע מינה תלת שמע מינה [יד]מתפלל אדם של שבת בערב שבת ושמע מינה מתפלל תלמיד אחורי רבו ושמע מינה [טו]אסור לעבור כנגד המתפללין מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי אסור לעבור כנגד המתפללין אינו אלא רבי אמי ורבי אסי חוץ לארבע אמות הוא דחלפי ורבי ירמיה היכי עביד הכי והא אמר רב יהודה אמר רב לעולם אל יתפלל אדם לא

עדיות: **כשהוא אומר כחום היום הרי שם שעות אמור.** כלומר מניין במקום אחר שעיה הכמוב בלשונו ואמר והוא יושב פתח האוהל כחום היום ולא אמר כחום השמש אלא היום משמע כל המקומות ממין זה אמה אין לו הוא מדבר בשעה שעיה: **פה מה להלן מקיים וחם השמש.** ממשמע השמש חם והצל צונן: **בארבע שעות.** לשיטו קודם לארבע שעות אף השמש צונן: **מני.** מי דתנינן ולארבע שעות לגמ כקר הוא להא דאמרי בפ"ק דשבת (דף ט.) שלש שעות ראשונות של יום קרות ושלש שניות חמות ושלש שלישיות קרות ושלש רביעיות חמות וכו' ומפרש בגמרא שלש שעות ראשונות שהוא קר כנגד שלש שעות אחרונות של לילה שהוא קר ושלש שעות שניות של יום חמות כנגד שלש שעות שניות של לילה שהוא חם ושלש שלישיות של יום קרות כנגד שלישיות של לילה שהוא קר ושלש רביעיות של יום חמות כנגד רביעיות של לילה שהוא חם: **בארבע שעות נמי לגרע הוא.** להא דתנן על ועד כלל וגבי תמיד כתיב[ו] תעשה בבקר: **לשני בקרים.** אלא היו לוקטים אלא בשלש שעות שהוא בקר לשמור: **פשו אמר רב כהנא.** גבי תפלת השחר: **של שבת בערב שבת.** שקבל עליו שבת מבעוד יום: **שמע מינה.** כרבי יהודה ס"ל דאמר מפלג המנחה ואילך ליה זמן תפלת המנחה ועייל ליה זמן תפלת ערבית: **ולא פשיטא ליה.** כלומר לא הפשיק ליה רבי ירמיה ולכומא לעבור לפניו ולישב במקומו אלא עמד על עמדו:

כנגד

של שבת בערב שבת וכו'. וכי היכי דרב צלי של שבת בערב שבת כך היו מתפללין גם בחול, ורבותא קמ"ל דאפילו מקדש לחול ומחול לקדש היו מקדימין להתפלל, וכן נראה וכן מנהג ועל דא אנא סמיך והמשנה נקרא הדיוט, ומענינות דעתם עדשין תורה בשתי תורות, ומהמירין בגלות ומקילין בחמורות. וכו' יוחנן קיימא לן דאמר ק"ש ואח"כ תפלה, לא כרי' דיהודה אומר באמצע הקנוס דתניא כותיה דרי' יוחנן. ושנה ורבינא לפתוח יש לצמצם, שלא להקדים יותר משעה ורביע. והאי דפריש בתלמוד ירושלמי שקורין אותה בבית הכנסת לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה, ההיא לפי אותן שמשעררין לומן צאת הכוכבים. ואנו על תלמוד שלנו נסמוך כמו שפרשנו שמותר להקדים שעה ורביע שעה בין ק"ש בין לתפלה. **השתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא** כמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד. ועכשיו נהגו כל ישראל כרבנן להתפלל מנחה עד הערב, וכר' יוסי דאמר בירושלמי לא

מסורת הש"ס

ו) [ע' תוס' מועלן נה. ד"ה כל פיטורין]. ז) [לקמן דף כח. ג) [עבדות פ"ו משנה ו] מנה דף ח. ד) [ע' תוס' מנחות סד: ד"ה ואע"ג]. ט) [קדושין נב: כתובות טו.]. י) מכילתא דר"י פרשת בשלח. יא) [מכדר כח]. יב) [ירושלמי פ"ק דשבת ה"ב].

תורה אור השלם

1. וַיִּלְקְטוּ אֹתוֹ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר אִישׁ כְּפִי אָכְלוֹ וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמָס: שמות טז כא
2. וַיֵּרָא אֵלָיו יְיָ בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם: בראשית יח א

הגהות הב"ח

(ו) תוס' ד"ה דלא וכו' מלשה נמי"ם, ר"ל דלמחי יום הוא וכן לעניין מוקפת שנת אין צריך להוסיף קדם פלג המנחה:

גליון הש"ס

גמ' **שממאנין את הקטנה.** הקטנת פל"ל (ומכוונר נמחה ח.): **שם** ועל תמרי של שחר. עי' כרכ"י מבלי לג ופי' מנחות ד' סד ע"ב תוס' ד"ה ועל: **שם** לאחזויה דהד. מפלה של מול. כן הוא בנס"ג:

מוסף תוספות

א בתוס' ר"י ס"ב כתב, ולענין תוספת שבת ויוה"כ ור"ח ר"ל"ל שהיא מן התורה לא משמע שכ"כ צריך שעור גדול לתוספת.

מוסף רש"י

הובא בפוף המסכת.

רבינו חננאל

ותנן בבחירתא וכו'. בחירתא, מסכת עדיות נקראת בחירתא שכן הלכותיה מובחרות מקובצות מכל המשנה. פירוש מפאנין הקטנה, מלמדין אותה שתמאן. ואם יבא עד אחד ויעיד במיתת איש ירדע, משיארע אשתו על פיו. ולא תאמר שאין מכל הבהמה נפקל כשהיבדע אדם, אלא שור בלבד שפרט הכתוב השור יפקל, אלא כל בהמה ראפילו עופות, שהרי תרנגול בירושלים הרג תינוק שנקר במותו ונפקל אותו התרנגול. וכן העיד על המחמי של שתר שקרב בארבע שעות של היום. בימי מלכות הרשעה, מפורש בתלמוד ארץ ישראל. כתיב וחם השמש, דייקינן מינה דהויא שעה רביעית. דאתרא דאית ביה שימשא חמים, ובאחרא דליית בה שימשא קרי, [דהא] כתם היום דמשמע כל אחר הוא חמים כין בשמשא בין בטולא היא שעה ששית שהחמה בחצי הרקיע ומחממת כל העולם. רבנן סברי בבקר דכתיב בחמיר הוא עד חצי היום שהן שש שעות, אבל בליקוט המן דכתיב בבקר חלקהו להני שש שעות לשני בקרים, נמצא שהיו מלקטים המן עד שלש שעות, שהן חצי הבקר, ובשעה רביעית היה נמס. ורי' יהודה סבר הבקר ארבע שעות כתיב בבקר להקדים שעה אחת. וכיון דקימא לן חסלות כנגד תמידין, כמה דליית לן לאפוקי שני שבי תמידין כך אין לנו להוסיף בחפלות. ובחלמוד ארץ ישראל שנו להא דר' יהושע בן לוי סרבנן דאמרי תפלת השחר מחמיד של שחר שנאמר את הכבש אחד תעשה בבקר, תפלת המנחה מחמיד של בין הערבים שנאמר את הכבש השני תעשה בין הערבים. מתני' **תפלת המנחה** עד הערב ר' יהודה אומר עד פלג המנחה. ואתא רב חסדא לקמיה"ר הלכה כר' יהודה. ר' יהודה אומר תפלת המנחה עד פלג המנחה קטנה, שהיא י"א שעות חסר רביע שעה, נשאר מן היום שעה ורביע ושלום י"ב שעות, ר' יהודה סבר מן י"א שעות ולמעלה חסר רביע שעה, לילה הוא להפלת המנחה. ורבנן דאמרי תפלת המנחה עד הערב יום וכשר להפלת המנחה. ולא הזכיר טעם אחד מהם וגם לא נדחה, וכיון דחזא רב חסדא דרב הונא מצלי תפלת ערב של שבת בע"ש, לא כרבנן שהם אומרים עד הערב הוא יום וכשר להפלת המנחה ואפור להפלת ערבית, מכלל דהלכתא כרבי יהודה. ומדשמעינן מדרב הונא ורבנן לא מצלי עד לאורתא תפילת הערב, שמע מינה הילכתא כרבנן. ואסיקנא השתא דלא איתמר

עין משפט נר מצוה

יד א מי' פ"ו מהלכות יסוד ותלמוד תורה הלכה טו טוסי"ד סימן קמה סעיף יח:
טז ב מי' פ"ב מהל' גרושין הלכה טו סמג עשין נ טוסי"ד אה"ע סי' ח סעיף ב:
יז ג מי' פ"י מהלכות נזקי ממון הלכה ב סמג עשין סו:
יח ד מי' פ"ו מהל' תפלה מוסף הל' ט:
יט ה מי' פ"ח מהל' תמידין הל' ג סמג עשין קכ:
כ ו ז מי' פ"ג מהל' תפלה (הל' ה) סמג עשין יט טוסי"ד סי' פ"ט סעיף ה:
כא ח מי' שם הלכה ד סמג שם טוסי"ד סי' קלג ס"ק ב:
כב ט מי' שם הלכה ו סמג עשין סו טוסי"ד סי' קז סעיף ד (ה):

רבינו נסים

העיד ר' יהודה בן בבא על חמשה דברים. הא דתני התרנגול שנסקל בירושלים (צל) שהרג את הנפש כבר מפורש בתלמוד ארץ ישראל במסכת עירובין בפרק המוצא תפילין (הכהנה א) ותהי נרסינן ראו (ג"א ראה) מוהו של התינוק רופף והלך וניקרו וזה הדבר ידוע הוא כי התינוקות מותיהן פתוחין ונראה להן רפרוף פתחת הצרר שעל המוח ניקר אותו מקום עד שנקבו הרגו לתינוק חה התרנגול ראוי להורגו מן הכתוב כי אין הפרש לשורו לתרנגלו וכל בעלי חיים שברשותכם אכולהי אמר רחמנא סקל יסקל השור: הואיל ותנן (בבחירתא) כוותיה ומאי היא (בבחירתא) כוותיה ומאי היא סמ' עדיות פ"ו מ"א שזו המשנה שנויה בה העיד ר' יוחה בן בבא:

רבינו חננאל (המשך)

הילכתא לא כר"י ולא כרבנן, דעבד כרבי יהודה וצלי של ערבית מ"א שעות חסר רביע ולמעלה יצא, ודעבד כרבנן ולא מצלי ער הערב של ערבית עבד ויצא. וראינו רבותינו (הגאונים) שפירשו כן, הא דצלי רב של שבת בערב שבת, והא דאמר רב יהודה אמר שמואל מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קדושה על הכוס, פי' באותה שעה שמתפלל, אותה שעה מקדש על הכוס. והא דאמר רב נחמן אמר שמואל מתפלל אדם של מוצאי שבת בשבת (ואומר הבדלה על הכוס, וכן ר' יאשיה היה מתפלל של מוצאי שבת בשבת). אילו כולם היו מתפללין בכל יום תפלת ערבית מבעוד יום כר' יהודה ולא הזכירו של שבת ושל מוצ"ש, אלא שאפילו מיום קדוש ליום חול ומיום חול ליום קדוש מתפללין ומקדישין ומבדילין, וכ"ש מיום חול ליום חול מתפללין. ותפילה בלבד היו מתפללין בעוד יום, אבל קרית שמע לא היו קורין אלא אחר צאת הכוכבים. ואנן לא סבירא לן, דהא בהדיא מפרשי דבעיקנא דהוו מצלי הוו מקדשי בערבי שבתות ומבדילין בשבת, ומי מקדשי ומבדילין ולא קרו קרית שמע. ותני דהכי אשכחן בירושלמי תני הקורא קודם לכן לא יצא ידי חובתו, א"כ למה קורין אותה בבית הכנסת, אמר ר' יוסי אין קורין אותה בבית הכנסת כדי לצאת בה, אלא כדי לעמוד בתפילה מתוך דבר של תורה. לפיכך אינו דבר חשוב לומר שקורין קריאת שמע ומתפללין בבית הכנסת מבעוד יום. ומיהו צריך לקרות את שמע על מיטתו אחר צאת הכוכבים. נוסח אחר: **רב צלי**

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com